

Іван Дичко

КУДИ ЙДЕМО, ДНІПРОВІ ЛЮДИ?

Прочитано останню строфу цієї незвичайної книги, багатої думкою, насиченої емоціями, переживаннями автора з приводу порушених проблем. Хочеться навіть сказати – цієї хвилюючої книги. Досконалий вірш, вдалі образні епітети (“І знов шершавий дзвін полинув від коси”), свіжі, несподівані рими –

*От і вся наша філософія
Ізвідтіль до сьогодні.
Ми – породження Мефістофеля,
Тож на мудрість голодні*

(квадростих “Сковорода”) –

усе це, поза іншими вартостями, свідчить про несумнівну літературну важливість збірки.

Відверто – читання непросте. І вдруге, втретє інколи повертаєшся до рядка, то тут, то там трапляються неологізми, діалектизми, тягнешся по словник... Але ж і задоволення від осмислення авторської думки, світосприйняття, філософії, того, що втаїлося між рядками! Тут, як і взагалі у творчості М. В. Костенка, витримано принцип наближення читача до інтелектуального рівня митця, спонукання реципієнта до мислення, розвитку можливостей пізнання. Очевидно, що така позиція літератора не безумовна. Проте кожен має право на свою манеру письма, на властивий саме йому спосіб передачі думки, переживання.

Зауважимо, що досвідчений митець явив у книзі ще одну грань свого таланту – це римовані афоризми, дещо зі східної традиції рубаїв, якими особливо прославився відомий мислитель і поет середньовічного Сходу Омар Хайям, та загалом це максими традиційно європейської культури. Як влучно зазначив Марк Твен, рецепт їх одержання – мінімум слів і максимум думки, тобто це повинна бути мудрість у портативній формі. Якщо ж думка ще й римою озброєна, то вона стає особливо вагомою, образною і переконливою. Й авто-

рові вдалося в переважній більшості наведених медитацій облагородити їх до рівня добротних афоризмів.

Будь-яка книга в жанрі художньої літератури розрахована на шанувальників краси і сили слова. Упевнений, що такий шанувальник одержить справжнє задоволення від прочитання збірки полтавського майстра пера. Адже автор не повчає. Він сам роздумує і ненав’язливо спонукає читача мислити, доходити власного висновку. Майже кожен твір (навіть чотиривірш) викликає бажання розширити викладену в ньому думку, проаналізувати і доповнити її.

Тематика збірки охоплює широке коло питань – від інтимного особистих переживань до

осмислення значення книги в людському житті, а зокрема таких святинь, як “Кобзар”, ролі мистецтва й митця в суспільстві, відгуків на політичні події, на болючі питання екології. Автор милується і натхненно описує неповторну красу природи, адже тут його стихія, – де похоронені кості близьких і далеких пращурів: скіфів і сарматів, антів і русів, саме тут ареал нашої слави козацької: “Люблю своє у слові й храмі, / У думі пращурів-батьків...”.

Особливо хвилюють ліричного героя ті місця, де вперше побачив світ (“Тече моя річечка, із снів золотих випливає”, “Яка це розкіш – бачити струмок, а з нього жабка дивиться розумно”, “І молиться на гілці дрібно лист, як молять зглянутись незрячі люди”). Він у захваті від самої мови (“Зроду тобі я вірний у хитавиці днів”). А по-справжньому мучать – громадянські мотиви: трагічне минуле народу, бездушне і бездуховне сьогодні (“українцем бути соромно й боляче”). Відчай і біль поразки Мазепи він відчуває власним еством (поема “По мені, по Мазепі”). То вистраждані слова: “Жахаюся епохам згаяним, розстрільним і тим, що й зараз”.

Бурю емоцій викликає квадристик із пісенною назвою “Роде мій красний”, у якому йдеться про великий рід автора, рід простих сільських трударів, доля яких віддзеркалила пореволюційну трагедію українського села (“*Моє село з двадцятих гнала в морок поленинована підлота*”, “*Ви рід майстрів, моїх святих дідів, понищили*”, “*Проклятий вік, зачумлені тридцяті*”). Поет із благоговінням звертається до пращурів і недалеких предків свого роду: “*Святі мої, до вас сьогодні мовлю, величний роде, пагінець я твій*”. Тільки внаслідок нищення еліти нації, яке методично тривало протягом усього часу більшовицької навали в Україні, стало можливим наше гірке сьогодні, коли

*Не так у нас, ну зовсім все не так...
Непам'яттю живуть Дніпрові люди...*

Дамоклевим мечем небезпека новітнього поневолення тяжіє над нашим виснаженим історією людом:

*“Зелений” гад, підступний і повзучий
Накинув оком на Дніпрові кручі,
Щоб правив тут хозарин і пілат.*

“*І критикуй, хоч трісни в цих рядках*”, а “*сірі потвори*” і “*телебандити*” роблять свою чорну справу – “*лаштують убивць із дітей*” наших.

Вагомою причиною нашого нещастя митець розцінює зраду інтересів народу інтелігенцією. Одну з медитацій тут хочеться навести – як влучну епіграму на того, кому вона адресована:

“Невситенний” до слави поет
В “Афганському зошиті” славив агресію.
І не виборсавсь досі із власних тенет –
Вдома шука ворогів невситенно
й піднесено.*

Не менш дошкульно дорікає і нашій політичній псевдоеліті: “*Пора флібустьєрів, піратів проклята епоха*”. Він наполягає на рішучості й твердості в боротьбі з крадіями та корупціонерами, вимагає від держави дійових методів проти цього зла, яке стало можливим, крім інших причин, також і завдяки задуреності й пасивності народу. Про який супротив неадекватним діям верхів можна говорити, коли “*Тут сталінізму дух тяжкий печерний / Ще не провітрено у головах сповна*”, коли “*Змирилися з сваволею найкращі / І вивели породу холуїв*”. Ось чому:

*Не прийде по росі новий міся,
Не захитає підлоти мости, –
В пільмі лише розбійницьке насіння
Крізь неміч нашу здатне профости.*

І за цих обставин ніби чується відчайдушний голос волаючого в пустелі: “Борітеся – поборете”. Не чують і не бачать. “Німі на панщину ідуть, і діточок своїх ведуть” (Т. Г. Шевченко). Зашорені, ніби закриті залізною завісою від голосу правди і добра, яку намагаються втовкмачити їм одинаки-патріоти, зусилля яких, проте, потопають в океані брехні, підступу і лукавства, вони не в змозі сприймати цей голос...

“*І вивели породу холуїв, / І розплодили тлю в людській подобі*”, – з боєм констатує поет. Бо розбещеність у суспільстві вже дійшла своїх страхітливих меж:

*Живе дитя віднесла на смітник
Вродлива молоденька українка...*

Невже народ наш приречений на вбогість і вимирання? Автор розгортає тональність суму, жалю, зокрема й з приводу того, що зусилля його покоління пропали марно: “*Мої політки, час не нам скорився*”. І все ж він кличе не покладати рук, працювати, боротися, доки є сили, зокрема й поетичним словом, жертвувати собою заради великої справи порятунку нації, ближніх:

*Коли є слово, і його дав Бог,
Воно повинно мати Божу силу...*

Адже: “*Це апостольська справа – рятувати народ і державу*”. Доля впевненості залишається тим, хто вперто і цілеспрямовано, з вірою в чесну справу відстоює свої принципи до кінця. Чи будемо збирати урожай, чи ні, а сіяти треба:

Ми – українці! Отямлює дух українний.

.....
Родинний ланцюг нам викував

Батько Тарас,

.....
А малоросійство перекуєм у собі

неодмінно...

.....
І буде хліб священного помолу

В цих берегах нетлінної краси...

А ворогам поет заповідає свою працю, свій творчий доробок: нехай читають і знають правду про себе.

* Із “Щоденників” Олеся Гончара.